



FAKULTA FILOZOFICKÁ  
ZÁPADOČESKÉ  
UNIVERZITY  
V PLZNI

Katedra filozofie

## PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE

Práce: bakalářská

Posudek: vedoucího

Práci hodnotil: PhDr. Jaromír Murgaš, CSc.

Práci předložil(a): **Adriana Bittnerová**

Název práce: **Charakter člověka v koncepci Ericha Fromma**

### 1. CÍL PRÁCE (uveďte, do jaké míry byl naplněn):

Autorka uvádí, že cílem práce – s výše uvedeným názvem – „bude představit Frommovu koncepci humanistické etiky, ve které budeme sledovat genderové aspekty a interpretaci matriarchátu z pohledu autora. Přičemž se zaměříme na utváření charakteru člověka a existenci vlivů, které ho formují.“ Obsah práce ale není v souladu s tématem humanistické etiky, etika či její otázky v práci prakticky nejsou (o „humanistické etice“ je jeden odstavec), i když jakési dílčí poznámky k ní v souvislosti hypotéz o matriarchátu a patriarchátu a o rozdílech žen a mužů z hlediska Fromma a Freuda snad najdeme. Tématem práce jsou spíše otázky vztahu pohlaví a také patriarchátu či matriarchátu k „charakteru“ lidí podle Fromma, a to spíše ze starších Frommových prací. Provedením může práce jako bakalářská obstát spíše jen při malé náročnosti hodnocení.

### 2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Práce jeví spíše stopy neujasněné samostatné koncepce a málo diferencovaného přístupu k pramenům a jejich myšlenkám, než nějakou náročnost nebo teoretičnost. „Nejlepší“ pasáže textu jsou tam, kde autorka referuje Frommovy výklady (v první části vztahující se k „charakteru“ člověka, v předposlední ke vztahu pohlaví a charakteru) - ovšem hlavně z jednoho primárního zdroje a v prvním případě v ne docela jasné koncepci (viz níže v Připomínkách). Text je místy zjednodušující. „Vliv sociálních struktur na lidský charakter“ autorka nejprve, ale už do konce práce velice zužuje na téma vzájemného postavení žen a mužů. Místy se zaplétá do přepravování nepřilíš podstatných informací. Tak např. podrobněji referuje Bachofenovu spekulaci z poloviny 19. století o matriarchátu, pak prastarý babylonský mýtus o roli bohyně Tiamat a nakonec biblický příběh o Adamovi a Evě, přičemž spolu s tím vždy uvádí Frommovy výklady k tématům – až na poslední příběh ale ne příliš užitečně a ne obratně či smysluplně. Když se vrací k tématu „vlivu sociální struktury“ na „charakter člověka“, v jejím pojetí se zdá, že E. Fromm uvažoval o základních rozdílech sociální struktury jako určených rozdílem mezi matriarchátem a patriarchátem – ač se přece jedná jen o specifickou část jeho přístupu k sociálním otázkám. Autorka tedy téma pojímá jednostranně, a to zřejmě na základě omezené četby i diferenciací tématu. (Anebo odůvodněného výběru? V práci ale důvody neuvádí.) Ve třetí kapitole práce se pak věnuje psychoanalytickým tématům o vztahu charakteru a pohlaví podle Fromma, speciálně ve srovnání s Freudovým pojetím – problematika zůstává zúžená. Práce celkově obsahově působí nezrale a uspěchaně, což podtrhuje i rozpačitý a podle mne obsahově i formulačně špatný Závěr. Nebudu z něj citovat, stačí nahlédnout.

### 3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.):

Po formální stránce je práce v hrubých obrysech přijatelná, problémem je na řadě míst stylistika, občas i s gramatikou, viz např. str. 16: „...abychom mohli plně milovat druhého člověka je nám daná vlastnost, která je velmi pozitivní ve vztahu k druhým, tím je na mysli něha“ (cit. přesně, JM); tamtéž níže „z něhy samo o sobě“, níže „Dalším projevem produktivní orientace je rozum.“ A hned dále „Fromm rozum považuje za produktivní myšlení. Ten totiž na rozdíl od inteligence hledá hlubší smysl.“ Možná to není tak problematická stylistika, ale styl vyjadřování to pro filozofii vhodný není. Na téže stránce pak je ještě jeden asi překlep ve skloňování a dvě vynechané čárky ve větě; dvě poslední věty státi na str. 16-17 ale nenesou tak jasné spojení a význam, jak si autorka myslí. Nepovedená je i str. 14, tam i nějaké čárky přebývají, ale problém je asi hlavně ve formulacích „pocit ujištění vlastní osoby“ a „...dostává člověk pocit ocenění“ Formulace – myšlenky jsou ale nedobré i jinde: Na str. 18 by nemělo být „Na všechny tyto otázky se budeme snažit odpovědět“ (ani na str. 22 by výklad v podkapitole neměl začínat slovy „Tato báje..“) Myslím, že by Fromma nepotěšila sdělení str. 28, že podle něj snad někdy „lidé pochopí svou roli na na Zemi“ nebo že „lidé nechápou správný význam slova „rovnost“... tím spíše, že „je rovnost pravým opakem“ - a není přímo hned řečeno „čeho opakem“. To sice bylo v předchozí větě, ale v této už to podle autorky asi být nemusí; navíc její pokračování za „opakem“ zase zkracuje předlohu k nepochopitelnosti. Pokud se text nedrží jednoduchých sdělení předlohy, vznikají – jistě jen občas – takové

formulačně-myšlenkové „zkratky“. Tak např. i vysvětlení „produktivní lásky“ ke „zmrzlině“ (str. 15) je jistě možné, ale čtenářovi práce od autorky chybí. Zvláště když hned v následující větě je „produktivní láska“ charakterizována „péčí, odpovědností, úctou a porozuměním“. Zkratem pak začíná samotný Závěr práce, na konci první věty. Pak uprostřed druhého odstavce a pak zase ve třetím nacházíme obsahově nedobrá, minimálně neobratná sdělení.

V odkazech pod čarou se ve spíše nefilozofických textech předloh neuvádí překladatel. Ale to není zásadní.

R. Funk, uváděný jako překladatel knihy Love, Sexuality and Matriarchat, přeložil dílčí Frommovy německé texty do angličtiny a uspořádal do specializovaného sborníku, takže uvedení jej jen jako překladatele, a to navíc zcela stejně, jako českých překladatelů Frommových prací, poněkud mate.

#### **4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):**

Práce působí jako torzo původního záměru, její název i charakterizace mělo být specifikovány přesněji. Autorka kompiluje problematiku v zúženém pojetí a bez dostatečného ujasnění si rozdílné podstatnosti textu předloh, s nimiž neumí pracovat na potřebné úrovni. Přínosem je práce s výše uvedeným anglickým sborníkem, ale není to práce úplně kvalifikovaná. Nebyt odvážných a neadekvátních tvrzení o obsahu práce v Úvodu a v Závěru (viz v textu), nevidilo by to snad tolik, ale špatná sdělení i formulace Závěru obrací nerozhodné hodnocení práce podle mne k celkovému neúspěchu. Není to nic proti autorce, neznám důvody, proč práce takto vypadá. Ale obsah a forma práce činí podle mne zařazení do „obhájených“ velmi problematickým

#### **5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):**

Opravdu si myslíte Vy – nebo si to myslel Fromm – že „si lidé v dřívějších dobách neuměli vysvětlit souvislost mezi souloží a rozením dětí“ (str. 20) ?

Vysvětlete jasně, co je etika a jak (a jak moc podle Fromma a pak podle Vás) souvisí výklady o matriarchátu, o Tiamat a o pohlavních rozdílech muže a ženy – str. 30-44. Podle mne jste tady prostě zcela změnila téma práce a uvízla tak v jedné třetině práce na zpracování. V další práci by se muselo udělat něco se zadáním, anebo s provedením.

#### **6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nevyhověl):**

Spíše „nevyhověla“ než „dobře“.

Datum: 18.5.2015

Podpis

